

Beslutningsforslag nr. B 62 Folketinget 2004-05 (2. samling)

Fremsat den 6. april 2005 af Lissa Mathiasen (S), Sandy Brinck (S), Morten Bødskov (S), Pia Gjellerup (S), Per Kaalund (S) og Frode Sørensen (S)

Forslag til folketingsbeslutning om en styrkelse af børns retsstilling

Folketinget pålægger regeringen senest den 1. november 2005 at fremsætte de nødvendige lovforslag og foretage øvrige nødvendige administrative ændringer med det formål at styrke børns retsstilling i samfundet på følgende områder:

1. Børns selvstændige udøvelse af partsbeføjelser inden for folkeskoleloven og de private skolars område.
2. Børns udøvelse af partsbeføjelser inden for lov en om social service.
3. Ændring af bekendtgørelsen om Børnerådet, således at rådet får ret til:
 - at modtage individuelle henvendelser fra børn og unge og
 - at begære aktindsigt i konkrete sager vedrørende børn og unge under 18 år.Folketinget opfordrer Folketingets Ombudsmand til i særlig grad at sætte fokus på klager fra børn og unge samt at iværksætte sager af egen drift om børns retsstilling m.v.

Bemærkninger til beslutningsforslaget

Formål og baggrund

Forslaget er fremsat for at skabe en bedre retsstilling for børn i samfundet. Ved gennemgang af en række love har Styrelsen for Social Service i »Notat vedrørende børns og unges klagemuligheder samt børns og unges kendskab til deres klagemuligheder« fra februar 2004 konstateret, at ifølge den generelle forvaltningsret findes der ikke regler, som afgrænser børns og unges mulighed for at være parter i afgørelsessager. Hovedregelen er, at børn har partsstatus, men dog ikke selvstændigt kan udøve partsbeføjelser, så længe de står under forældremyndighed, medmindre der er fastsat særlige regler herom i konkrete love, f.eks. om, at børn, der har nået en bestemt alder, kan klage eller skal høres, inden beslutning m.v. tages. Imidlertid er der ikke tilstrækkelig konsistens på tværs. F.eks. vil børn over 12 år fremover kunne klage over beslutning om valg af anbringelsessted (lov om social service), mens 15-årige skolebørn ikke har adgang til at klage over at blive bortvist fra deres skole. 15-årige kan modsætte sig behandling (lov om patientrettigheder), mens en 17-årig skal have forældrenes samtykke for at få provokeret abort.

Formålet med beslutningsforslaget er at sikre en gennemgang af relevant lovgivning med henblik på en harmonisering af reglerne for børns adgang til at udøve deres partsrettigheder, herunder aldersgrænser m.m., i lyset af FN's konvention om barnets rettigheder artikel 12.

Socialdemokraterne ønsker derudover, at 12-årsgrænsen for høring af børn i forbindelse med forældremyndighed og samvær afskaffes. Men da Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender har nedsat en arbejdsgruppe, som bl.a. vurderer aldersgrænser for høring af børn, har forslagsstillerne valgt ikke at medtage dette i forslaget.

Endvidere er forslagens formål at styrke børns adgang til at kunne fremsætte klager samt at styrke adgang og tilgængelighed for børn til at modtage rådgivning og hjælp til at håndtere sager. FN's Børnekomité har i sit svar til den danske regering, »Konkluderende

bemærkninger fra Komiteen for Barnets Rettigheder« 8. juni 2001, anbefalet, at Danmark styrker børns adgang til at få behandlet klager:

»22. Komiteen har noteret sig, at deltagerstaten har iværksat en række initiativer, der skal gøre det lettere for børn at klage over krænkelse af deres rettigheder, bl.a. gennem Ombudsmanden og en telefonisk hotline. Komiteen er dog betænkelig ved, hvorvidt disse klageinstanser er tilgængelige og til rådighed for samtlige børn i deltagerstaten.

23. Komiteen skal foreslå, at deltagerstaten træffer enhver foranstaltning for at sikre, at de uafhængige klagemuligheder er lettilgængelige og brugervenlige for alle børn, hvad angår behandling af klager over krænkelse af deres rettigheder og afhjælpning af sådanne krænkelse. I den henseende opfordres deltagerstaten til at styrke oplysningsindsatsen, så børn lettere kan benytte disse klagemuligheder effektivt. Skønt komiteen har noteret sig en tøven med at oprette en separat klagemulighed for børn, anbefales deltagerstaten at overveje at udvide Børnerådets mandat til at omfatte individuelle sager og klager fra børn eller at oprette et fokusområde for børns rettigheder inden for ombudsmandens hverv.«

Bemærkninger til forslagens enkelte bestemmelser

Ad 1: Børns selvstændige udøvelse af partsbeføjelser inden for folkeskolelovens område

I modsætning til elever i gymnasiet har børn i folkeskolen ingen adgang til at klage, hverken over afgørelser eller over behandling, som de ikke finder acceptabel. Hvis der skal fremsættes klager, kan alene forældrene gøre det. Elever i folkeskolen bør have ret til at kunne få behandlet klager over bortvisning eller overflytning til andre skoler, således at elevernes version af et hændelsesforløb også tilvejebringes og belyses. Elever bør gives adgang til at klage over karakterer og prøveresultater i 9. og 10. klassetrin på samme måde som i gymnasiet. Elever bør gives adgang til at klage over overdreven magtanvendelse fra en lærers side, mobning eller anden uacceptabel adfærd hos lærere

eller pædagoger i skolen. Elever bør gives adgang til at klage over dårligt undervisningsmiljø, herunder rengøringsstandard på toiletter. Der må etableres tilsvarende rettigheder for privatskoleelever.

Ad 2: Fastsættelse af aldersgrænser for børns udøvelse af partsbeføjelser i lov social service

Der er fortsat behov for at styrke sårbare børns retssikkerhed, også efter vedtagelsen af ændringer i lov om social service. Også børn under 15 år bør gives adgang til at klage over, at en kommune vælger ikke at gennemføre en undersøgelse (§ 38) af barnets forhold eller foretage en anbringelse. Alle børn uanset alder bør gives ret til at klage over kommunens afgørelse vedrørende anbringelse uden for hjemmet, såfremt de ikke er blevet hørt forinden. Børn uanset alder bør med opsættende virkning gives ret til at klage over kommunens valg af anbringelsessted. Alle børn, som er anbragt, bør med opsættende virkning gives adgang til at klage over beslutning om hjemtagelse. Anbragte børn bør gives adgang til at klage over forhold på anbringelsesstedet, herunder over den behandling de udsættes for. Børn med handicap bør gives adgang til at klage over kommunens valg af hjælpemiddel.

Ad 3: Ændringer vedrørende Børnerådet

I notatet om børns og unges klagemuligheder fra Styrelsen for Social Service konstateres det – med en række forbehold for omfanget af viden herom – at børns og unges kendskab til deres rettigheder, herunder retten til at klage, og deres kendskab til eksisterende ankeinstanser eller klageinstitutioner er meget beskeden.

Det foreslås derfor, at Børnerådet gives beføjelser til at være en sådan institution, hvor børn og unge kan henvende sig, når de ikke ved, hvor de ellers skal gå hen. Børnerådet skal ikke sagsbehandle børns individuelle henvendelser eller klager, men rådgive dem om, hvor de kan gå hen for at få besvaret spørgsmål eller klager. Børnerådet skal således fungere som formidler for børn og unge. Børnerådet skal samtidig udvide sin informationsvirksomhed om børns rettigheder over for børn og unge.

Endelig foreslås det, at Børnerådet får mulighed for via kendskab til individuelle sager og afgørelser at løfte problemstillinger op på et principielt plan. Børnerå-

det skal således gives adgang til at kunne begære indsigt i alle sager vedrørende børn og unge, således at Børnerådet omfattes af andre myndigheders tavshedspligt.

En styrkelse af Børnerådet på disse to områder vil udvide myndigheden svarende til reglerne for det norske børneombud. Uddrag af norsk lov om barneombud:

Paragraf 4 (adgang til institusjoner og opplysningsplikt m.v.)

Ombudet skal ha fri adgang til alle offentlige og private institusjoner for barn. Offentlige myndigheter og offentlige og private institusjoner for barn skal uten hinder av taushetsplikt gi Ombudet de opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgaver etter denne lov. Opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgave etter paragraf 3, annet ledd, bokstav b, kan, uten hinder av taushetsplikt, også kreves fra andre. Når det kan kreves opplysninger etter dette ledd, kan også protokoller og andre dokumenter kreves fremlagt. Reglene i tvistemålslovens paragraf 204, nr. 1, og paragrafene 205–209 får tilsvarende anvendelse for Ombudets rett til å kreve opplysninger. Tvist om anvendelsen av disse reglene kan bringes inn for herreds- eller byretten, som avgjør spørsmålet ved kjennelse.

Ad forslaget om Folketingets Ombudsmands behandling af klager fra børn og unge m.v.

Endelig ønsker Socialdemokraterne, at Folketinget træffer beslutning om at opfordre Folketingets Ombudsmand til at prioritere behandlingen af sager, som børn selv fremsender, eller sager, som Ombudsmanden af egen drift optager til behandling, efter samme fremgangsmåde som for sager om handicappede. Det vil sige en øget overvågning på samme måde som den, Ombudsmanden blev anmodet om at foretage på handicapområdet, jf. folketingsbeslutning af 2. april 1993. For at en sådan anmodning kan være meningsfuld, forudsætter det også, at Ombudsmanden er både synlig og tilgængelig for børn og unge, hvorfor en oprioritering af sager fra eller om børn og unge hos Ombudsmanden forudsætter information til børn og unge om deres rettigheder, herunder ret til at klage m.v.

Fremsat den 12. april 2005 af Line Barfod (EL), Jørgen Arbo-Bæhr (EL), Majbrit Berlau (EL), Per Clausen (EL),
Rune Lund (EL) og Frank Aaen (EL)

Forslag til folketingsbeslutning om børns ret

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af 2005 at oprette organisationen Børns Ret, som en udvidelse af Børnerådet.

Bemærkninger til forslaget

Hovedformålet med beslutningsforslaget er, at børns rettigheder bliver synliggjort i samfundet, og at der bliver skredet ind, når disse rettigheder krænkes.

Danmark har den 19. juli 1991 ratificeret FN's børnekonvention. FN's komité om barnets rettigheder har noteret sig, at Danmark tøver med at oprette en separat klagemulighed for børn, og komiteen anbefaler derfor, at Danmark i det mindste udvider Børnerådets mandat til at omfatte individuelle sager og klager fra børn.

Børns Ret er en organisation af uddannelsesmæssigt kompetente og empatiske voksne, der tager sig af børn, som får deres rettigheder krænket. Disse voksne børnetalsmænd tager sig af børn, der enten kontakter dem telefonisk eller fysisk kommer med deres problemer og klager.

Børns Ret er ubureaukratisk, uvildig og upolitisk. Børns Ret er organiseret under Børnerådet. Det betyder blandt andet, at de voksne straks kan hjælpe børnene. Børn skal ikke skrives op og vente på at få en tid. De skal opleve, at voksne tager dem alvorligt og handler øjeblikkelig. Det kunne eksempelvis være i sager, hvor børn selv eller pressen har gjort opmærksom på tilsyneladende helt urimelige forhold, hvor børn krænkes.

Erfaringer fra Norge viser, at de fleste sager, som børn henvender sig om, er sager, der vedrører stridigheder i familien. Nogle af disse sager kan klares med telefonisk eller lignende rådgivning, hvilket vi i Danmark har en positiv tradition for. Børns Vilkårs børnetelefon rådgiver årligt ca. 8.000 børn, unge og voksne om alt lige fra kærestesorger til omsorgssvigt, og det ligger lige for, at de to organisationer vil komme til at supplere hinanden.

Børnehjælpere i Børns Ret kan også tage sig af sager af mere principiel karakter og være opsøgende i forhold til børn, der krænkes. Der tænkes f.eks. på skoleelever, der igen og igen har gjort opmærksom på uhumske toiletter på deres skole. Dette fænomen er beskrevet i Børnerådets rapport »På sporet af 5. klasse«. Særlig vigtige er de situationer, hvor der bruges magtanvendelse, uden at loven om indberetningspligt

har været anvendt. Der tænkes her på forhold i folkeskolen og på diverse specialskoler.

Børns Ret er et supplement til det sædvanlige klagesystem og skal på ingen måde overtage dets funktioner. Men det er nødvendigt, at børns talsmænd får indsigt i offentlige akter og noter, selvsagt underlagt gældende regler om tavshedspligt og oplysningspligt.

Børns Ret skal således have videre beføjelser end en ombudsmandsinstitution, som er den organisation, man umiddelbart kan sammenligne den med.

Børns Ret skal således

- løse og forebygge konkrete konflikter mellem barn og samfund/system,
- følge lovgivningen og være en obligatorisk høringsinstans,
- foreslå foranstaltninger, der styrker børns retssikkerhed og
- påtale og føre kontrol med, om der informeres tilstrækkeligt om børns rettigheder.

Organisationer bakker op om forslaget

I forbindelse med Kristendemokraternes fremsættelse af beslutningsforslag nr. B 141 den 28. oktober 2004 udtalte daværende familie- og forbrugerminister Henriette Kjær, at hun fandt det vigtigt, »at børn har et sted at gå hen, når de føler sig forkert behandlet«.

På Børnerådets møde den 1. december 2004 udtalte rådets formand Klaus Wilmann sig om de ændringer, Børnerådet selv ønsker. Det handlede om,

- at Rådet fremover får lov til at hjælpe børn, der henvender sig med deres konkrete problemer, til den rette rådgivning eller myndighed,
- at Rådet får pligt til at vejlede borgere om børnerettigheder og børnekonventionen. Denne funktion kaldes »Børneinfo«,
- at tilgængeligheden til Rådet for børn og unge øges, og
- at Rådet får en større rolle at spille, når kommuner og andre skal implementere børnekonventionen og formulere børnepolitik for deres område.

I et foretræde for Folketingets Retsudvalg den 9. december 2004 noterede Enhedslistens sig Børnerådets formands ønsker.

Her tales om,

- at Børnerådet ønsker en styrkelse af rådets myndighed i forhold til overvågning af børn og unges rettigheder og vilkår, og
- at Børnerådet ikke mener, at der er behov for etablering af en ny institution.

I et større perspektiv sender Børnerådet løbende rapporter til FN's komité om barnets rettigheder som et led i den periodiske rapportering med hensyn til implementeringen af børnekonventionen i dansk ret og praksis. Børnerådet udtaler blandt andet:

»Alt for mange børn bliver ikke hørt i sager, der vedrører dem selv, stik imod hvad Børnekonventionens artikel 12 kræver. Det gælder især på skilsmisseområdet i forhold til afgørelser om forældremyndighed og samvær.

Både børn og voksne mangler viden om Børnekonventionen og børns rettigheder. F.eks. viser en undersøgelse i Børnerådets børnepanel, at kun en tredjedel af børnene har hørt om Børnekonventionen.

Selvom FN's Børnekomité i 2001 anbefalede en lettilgængelig og uafhængig klageinstans er dette endnu ikke sket.¹⁾

Både Norge og Sverige har en sådan lettilgængelig klageinstans og har positive erfaringer. Det kom tyde-

ligt frem på årsmødet i Børnerådet den 1. december 2004. I Sverige er der således ansat 25 personer i en børneombudsmandsfunktion.

Oprettelsen af Børns Ret organiseret under Børnerådet (uden at dette mister sine generelle politiske opgaver) vil være et vigtigt skridt i den rigtige retning.

Projektkoordinator i Red Barnet Dorrit Hermann hilser et politisk initiativ på området velkommen.

Dansk Ungdoms Fællesråd udtaler på et delegeretmøde, at de anerkender det arbejde, som Børnerådet udfører, og de siger videre: »Rådets viden om børn er enorm, men rådets kompetence er udelukkende at rådgive, og desuden kan rådet ikke blande sig i enkeltsager. På den baggrund finder vi det nødvendigt, at Børnerådets kompetence udvides.«

I en udtalelse fra Danske Skoleelevers formand, Theis Volstrup, hedder det bl.a.: »Det, Børnerådet måske skulle gøre, var at gøre en indsats for at udbrede børns og unges kendskab til og bevidsthed om FN's Børnekonvention ved at få skolerne til at arbejde med det.«

Økonomi

Børnerådets samlede budget sættes op til 10 mio. kroner, hvoraf de 5 mio. kroner skal bruges til Børns Ret.

¹⁾ Børnerådets hjemmeside: www.boerneraadet.dk